РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ИКОНОМИКАТА, ЕНЕРГЕТИКАТА И ТУРИЗМА

Доклад за постигане на националните индикативни цели за потребление на електрическа енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници през 2010 г.

Март 2011, София

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водноелектрическа централа
ВИ	Възобновяеми източници
ВтЕЦ	Вятърни централи
ДВ	Държавен вестник
ДКЕВР	Държавна комисия за енергийно и водно регулиране
ЕБВР	Европейска банка за възстановяване и развитие
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка
ЕК	Европейска комисия
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕЦ	Електрическа централа
ELENA	European Local Energy Assistance
КЛЕЕВЕИ	Кредитна линия за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници за България
МВЕЦ	Малка водноелектрическа централа
МИЕТ	Министерство на икономиката, енергетиката и туризма
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МС	Министерски съвет
МФК	Международен фонд „Козлодуй"
НСИ	Национален статистически институт
ОПК	Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013"
ПАВЕЦ	Помпено-акумулираща водноелектрическа централа
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ФЕЦ	Фотоволтаична електрическа централа

МЕРНИ ЕДИНИЦИ

GWh	гигаватчас
kWh	киловатчас
MW	мегават

Докладът за постигане на националните индикативни цели за потреблението на електрическа енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници е разработен в съответствие с чл. 5, ал. 1, т. 2 от Закона за възобновяемите и алтернативните енергийни източници и биогоривата (Обн., ДВ, бр. 49 от 19.06.2007 г., изм., бр. 98 от 14.11.2008 г., в сила от 14.11.2008 г., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., изм. и доп., бр. 102 от 22.12.2009 г.).

Съгласно чл. 3, параграф 3 от Директива 2001/77/ЕО на Европейския Парламент и Съвета от 27 септември 2001 г. за насърчаване производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници във вътрешния пазар на електроенергия, държавите-членки трябва да публикуват за първи път не по-късно от 27 октомври 2003 г. и на всеки две години след това, доклади с анализ по напредъка на изпълнението на националните индикативни цели, отчитащи специално климатичните фактори, които вероятно биха повлияли на постигането на тези цели. В докладите трябва да е посочено и до каква степен предприетите мерки съответстват на националните задължения по промените в климата.

В изпълнение на задълженията на Р България по Директива 2001/77/ЕО, приетият от Министерски съвет Доклад за постигане на националните индикативни цели за потреблението на електрическа енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници ще бъде представен в Европейската комисия.

I. ЕВРОПЕЙСКА ПОЛИТИКА ЗА РАЗВИТИЕТО НА ВЪЗОБНОВЯЕМИТЕ ЕНЕРГИЙНИ ИЗТОЧНИЦИ

I.1. Директива 2001/77/ЕО за насърчаване производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници във вътрешния пазар на електроенергия

Директива 2001/77/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 септември 2001 г. за насърчаване на производството и потреблението на електроенергия от възобновяеми енергийни източници на вътрешния електроенергиен пазар постави пред държавите-членки задължение за увеличаване използването на възобновяема енергия в рамките на Общността. В Директивата са установени национални индикативни цели до 2010 г. за всяка държава-членка. Съгласно изискванията й България е поела ангажимент да достигне 11% дял на електрическата енергия, произведена от ВЕИ в брутното вътрешно потребление на електроенергия през 2010 г. (съгласно приложението към Директива 2006/108/ЕО на Съвета от 20 ноември 2006 г.).

На фигура 1 са представени определените индикативни цели за 2010 г. за държавите-членки на ЕС и постигнатия дял на електрическата енергия от ВЕИ в брутното вътрешно потребление на електрическа енергия през 2008 г.

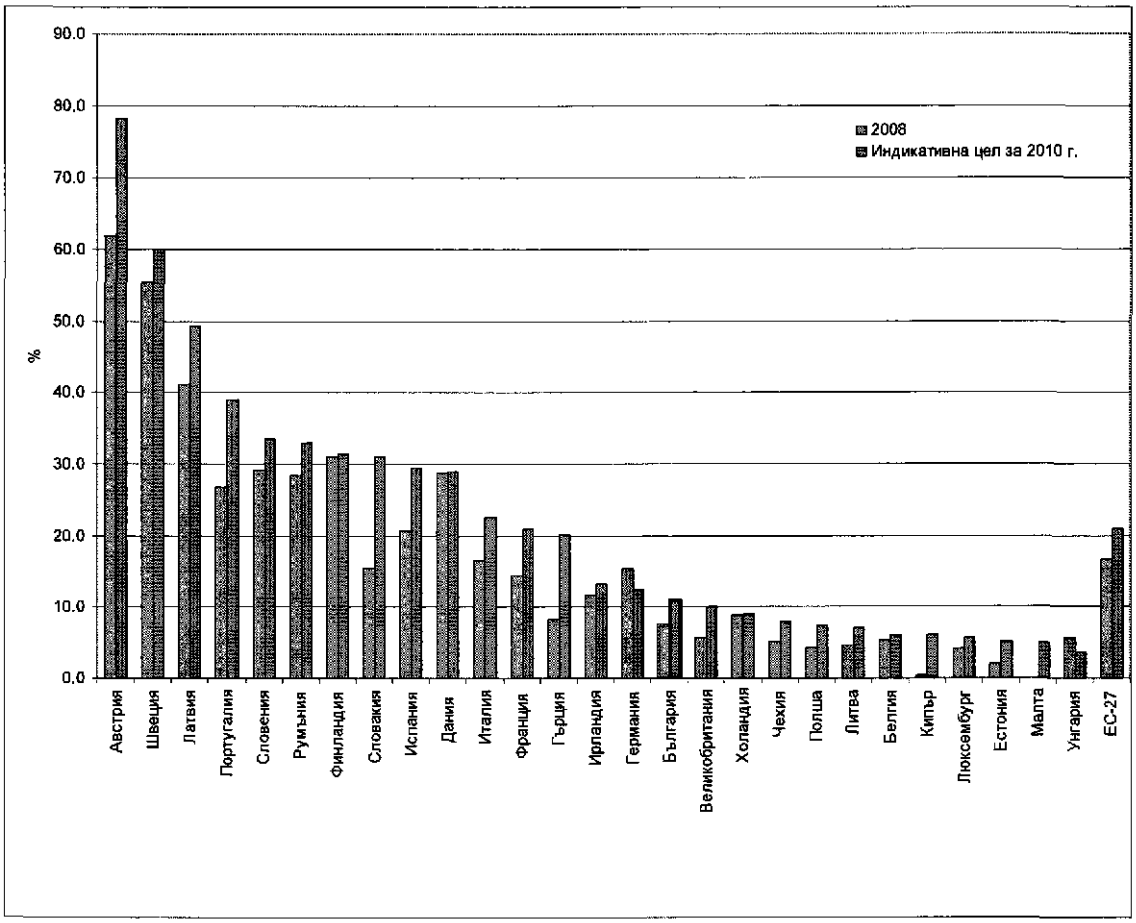

Фигура 1: Дял на произведената електрическа енергия от ВЕИ в брутното вътрешно потребление на електрическа енергия за 2008 г. и индикативни цели за 2010 г. за държавите-членки и общо за ЕС-27

Източник: „Energy, transport and environment indicators", Eurostat Pocketbooks, 2010 Edition

В Съобщение на Европейската комисия[1] от 31 януари 2011 г. е отбелязано, че целта на ЕС от 21 % дял на електрическата енергия от ВЕИ за 2010 г. вероятно няма да бъде постигната. В сектора на електроенергията, само седем от 27-те държави-членки се очаква да постигнат целите си, като очакванията са производството на електрическа енергия от ВЕИ в общото потребление на ЕС да бъде 19,4 %.

България е една от държавите, която изпълни своята национална индикативна цел за 2010 г., с което допринася за доближаването на ЕС до целта.

I.2. Директива 2009/28/ЕО за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници

На 23 април 2009 г. бе приета Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за

[1] COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Recent progress in developing renewable energy sources and technical evaluation of the use of biofuels and other renewable fuels in transport in accordance with Article 3 of Directive 2001/77/EC and Article 4(2) of Directive 2003/30/ECAccompanying document to the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council Renewable Energy: Progressing towards the 2020 target, COM(2011) 31 final

изменение и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО. Директивата очертава много по-строга регулаторна рамка, отколкото в миналото, като се въвеждат задължителни правно-обвързващи национални цели до 2020 г.:

- за общия дял на енергията от възобновяеми източници (ВИ) в брутното крайно потребление на енергия;
- за дела на енергията от ВИ в транспорта.

В Приложение № 1 на Директивата са представени задължителни национални цели за всяка държава-членка. Установената за България цел е 16 % дял на енергията от ВИ в брутното крайно потребление на енергия[2] до 2020 г., като в нея е включена и задължителната цел от 10 % дял на енергията от ВИ в крайното потребление на енергия в транспорта.

Директива 2009/28/ЕО вменява сериозни задължения на България, но и създава редица отлични възможности за успешно и гъвкаво развитие на сектора чрез участие в „статистически трансфери/прехвърляния", „съвместни проекти" и „съвместни схеми за подпомагане".

I.3. Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници

Националният план за действие за енергията от възобновяеми източници (НПДЕВИ) очертава насоките, в които сектора на ВЕИ в България трябва да се развива до 2020 г., за да бъде постигната задължителната цел от 16 % дял на енергията от ВИ в брутното крайно потребление на енергия. Съгласно изискванията на Директивата всяка държава-членка имаше задължението до 30.06.2010 г. да разработи Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници (НПДЕВИ) и да го представи на ЕК за нотификация. Българският Национален план беше изготвен според задължителния, изработен от Комисията модел, приет с Решение на ЕК от 30 юни 2009 г. Той гарантира постигане на националните цели за използването на възобновяеми източници (ВИ), както по отношение на крайното брутно потребление на енергия, така и по отношение потреблението на енергия от ВИ в транспорта. Сред приоритетите в енергийната политика на страната са широкото използване на енергията от ВИ и въвеждането на мерки за енергийна ефективност, а това отговаря на целите в новата европейска енергийна политика. Използването на ВЕИ, заедно с рационалното използване на енергията е важна движеща сила на устойчивото развитие и същевременно осигурява постигането на целите за сигурност на енергийните доставки и намалява зависимостта

[2] Брутно крайно потребление на енергия означава енергийните продукти, доставяни за енергийни цели на промишлеността, транспорта, домакинствата, услугите, включително обществените услуги, селското стопанство, горското стопанство и рибното стопанство, включително потреблението на електроенергия и топлинна енергия от енергийния сектор за целите на производството на електроенергия и топлинна енергия и включително загубите при разпределението и преноса на електроенергия и топлинна енергия. Определението е в съответствие с Директива 2009/28/ЕО.

от резки промени на цените на петрола, допринася за намаляване на търговския дисбаланс и стимулира създаването на нови работни места.

Според изискването на Директива 2009/28/ЕО използването на енергията от ВИ, се анализира, поощрява и отчита поотделно в три направления:

- потребление на електрическа енергия от ВИ;
- потребление на топлинна енергия и енергия за охлаждане от ВИ;
- потребление на енергия от ВИ в транспорта.

В НПДЕВИ са дефинирани действията, които трябва да бъдат предприети от държавните, общинските и регионални институции до 2020 г. за насърчаване използването на ВЕИ и е дадена общата рамка, която ще бъде осъществена чрез промени в законовата и нормативна уредба на страната ни (http://www.mee.government.bg/gnews/gnews/docs.html?id=320453).

Представени са секторните цели и криви на растежа, разработени в съответствие с Модела за националните планове за действие в областта на енергията от ВЕИ. Определянето на прогнозните дялове на енергията от ВИ в отделните сектори се основава на общи показатели и критерии, и на предположения за специфично развитие на всеки вид ВЕИ.

По отношение на производството на електрическа енергия от ВЕИ се очаква през 2020 г. то да достигне 7 537 GWh, като основно за това ще бъдат използвани водната и вятърната енергия.

На всеки две години в ЕК ще се представят доклади за напредъка на страната относно насърчаване използването на енергия от ВИ, като първият доклад трябва да бъде представен до 31 декември 2011 г.

II. НАЦИОНАЛНА ПОЛИТИКА ЗА РАЗВИТИЕТО НА ВЪЗОБНОВЯЕМИТЕ ЕНЕРГИЙНИ ИЗТОЧНИЦИ

II.1. Закон за възобновяемите и алтернативните енергийни източници и биогоривата

Законът за възобновяемите и алтернативните енергийни източници и биогоривата[3] въвежа следните стимули за насърчаване производството на електрическа енергия от ВЕИ:

- приоритетно присъединяване на производителите на електрическа енергия от ВЕИ към преносната и/или разпределителната мрежа;

[3] Обн., ДВ, бр. 49 от 19.06.2007 г., изм., бр. 98 от 14.11.2008 г., в сила от 14.11.2008 г., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., изм. и доп., бр. 102 от 22.12.2009 г.

- задължително изкупуване на произведената електрическа енергия от ВЕИ с изключение на водноелектрическите централи (ВЕЦ) с инсталирана мощност над 10 MW, като срокът на договорите за производители на електрическата енергия, произведена от геотермална и слънчева енергия е 25 години, а срокът на договорите за производители на електрическата енергия, произведена от други видове ВЕИ е 15 години.
- преференциални цени на изкупуване на произведената електрическа енергия с изключение на ВЕЦ с инсталирана мощност над 10 MW.

II.2. Наредба за издаване на сертификати за произход на електрическа енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници

В чл. 19 от ЗВАЕИБ е предвидено издаването на сертификати за произход на производителите на електрическа енергия от ВЕИ от Държавна комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР). Формата, съдържанието, условията и редът за издаване на *сертификатите за произход са определени в Наредбата за издаване на сертификати за* произход на електрическа енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници[4]. С наредбата се определят условията и редът за вписване в публичния регистър, воден по наредбата, на подлежащите на вписване обстоятелства и начинът за получаване на информация от регистъра.

Сертификатите за произход представляват официални непрехвърляеми документи, с които се удостоверява количеството електрическа енергия, произведена от ВЕИ за период от 6 месеца за производители с мощност над 1 MW и за период от 12 месеца за производители с мощност до 1 MW.

II.3. Насърчителни механизми

II.3.1. Преференциални цени

В изпълнение на чл. 21, ал. 1 от ЗВАЕИБ, Държавната комисия за енергийно и водно регулиране ежегодно до 31 март определя преференциални цени за продажба на електрическа енергия, произведена от възобновяеми или алтернативни енергийни източници, с изключение на енергията, произведена от ВЕЦ с инсталирана мощност над 10 MW. Преференциалната цена на електрическата енергия от ВЕИ се определя в размер на 80 на сто от средната продажна цена за предходната календарна година на обществените или крайните снабдители и добавка, определена по критерии в зависимост от вида на първичния енергиен източник, съгласно Наредбата за регулиране на цените на електрическата енергия.

В Таблица 1 са представени преференциални цени на електрическата енергия произведена от ВЕИ, определени с Решения на ДКЕВР.

[4] Обн. ДВ. бр.10 от 6 Февруари 2009г., изм. ДВ. бр.85 от 29 Октомври 2010 г.

Таблица 1: *Преференциални цени на електрическата енергия от ВЕИ, лв./MW (с изключение на ВЕЦ с инсталирана мощност над 10 МВт)*

	2008	2009	2010
МВЕЦ с инсталирана мощност до 10 MW	97,12	105	110,79
МВЕЦ до 5 MW			
ниско напорни руслови ВЕЦ		199	200,09
ниско напорни осови ВЕЦ		149	152,59
ВтЕЦ с инсталирана мощност 800 kW и повече			
с пълни ефективни часове на работа до 2 250 часа	185,95	189	190,59
с пълни ефективни часове на работа над 2250 часа	167,9	172	174,44
ВтЕЦ с инсталирана мощност под 800 kW с асинхронен генератор с кафезен ротор	139,96	145	148,79
ФЕЦ с инсталирана мощност			
до 5 kW	782	823	792,89
над 5 kW	718	755	728,29
ЕЦ на биомаса			
ЕЦ, използващи биомаса от почистване на гори и др. над 5 MW			222,49
ЕЦ, използващи отпадна дървесина до 5 MW	215	217	217,19
ЕЦ, използващи земеделски култури до 5 MW	162	166	168,74
ЕЦ, използващи енергийни култури до 5 MW	184	187	188,69
ЕЦ, произвеждащи електрическа енергия чрез индиректно използване на биомаса от растителни или животински субстанции с инсталирана мощност			
до 150 kW		197,9	199,05
над 150 kW до 500 kW		181,6	183,56
от 500 kW до 5 MW		165,3	168,08
ЕЦ, произвеждащи електрическа енергия чрез индиректно използване на енергията от битови отпадъци с инсталирана мощност			
до 150 kW		275	272,29
над 150 kW до 500 kW		264	261,84
над 500 kW до 5 MW		253	251,39
ЕЦ, произвеждащи електрическа енергия чрез индиректно използване на енергия от битови водо-канални отпадъци с инсталирана мощност			
до 150 kW		147	150,69
над 150 kW до 500 kW		132	136,44
над 500 kW		114	119,34

Източник: Решение № Ц-015/31.03.2008 г., Решение № Ц-03/16.03.2009 г., Решение № Ц-04/30.03.2009 г., Решение № Ц-14/12.05.2009 г., Решение № Ц-15/12.05.2009 г., Решение № Ц-30/07.09.2009 г. и Решение № Ц-31/07.09.2009 г., Решение № Ц -018 от 31.03.2010 г., Решение № Ц- 038 от 27.09.2010 г. на ДКЕВР. Представените преференциални цени са без данък добавена стойност.

Наредбата за регулиране на цените на електрическата енергия (НРЦЕЕ) определя цените на електрическата енергия. За недискриминационно и прозрачно компенсиране на разходите, предизвикани от задължението за изкупуване по преференциални цени на електрическата енергия, произведена от ВЕИ, ДКЕВР на основание чл. 13, ал. 5 от Наредбата прие с протоколно решение №78 от 22.06.2009 г. *„Методика за компенсиране разходите на обществения доставчик и крайните снабдители, произтичащи от наложените им задължения към обществото за изкупуване на електрическата енергия по преференциални цени от възобновяеми енергийни източници"*, впоследствие допълнена и изменена с протоколно решение №94 от 25.06.2010 г.

С методиката се установява справедлив механизъм на заплащане на тази част от разходите по изкупуване на енергията по преференциални цени на ВЕИ, която превишава 80% от средната продажна цена за предходната календарна година на крайните снабдители с електрическа енергия. Добавката за т.нар. „зелена енергия" се заплаща равнопоставено от всички потребители на територията на страната, включително и за енергията за износ.

Механизмът за по-справедливо разпределение на разходите за изкупуване от ВЕИ предвижда ежегодно изчисляване на добавката на цената за пренос на електрическа енергия за „зелена енергия", която се заплаща от всички потребители за всеки МВтч енергия. Определената през 2009 г. добавка е в размер на 2.12 лв./МВтч, а за 2010 г. нараства на 3.03 лв./МВтч. (цената е без ДДС).

II.3.2. Схеми за финансиране на проекти за изграждане на централи, използващи ВЕИ

Основните финансови механизми, които се прилагат в страната за насърчаване производството и потреблението на електрическа енергия от възобновяеми източници са:

- Фондът за енергийна ефективност (ФЕЕ, http://www.bgeef.com) финансира инвестиции в енергийна ефективност и ВЕИ. Той предлага безплатна техническа помощ и по-ниски от пазарните лихви по кредити. Финансират се проекти с размер от 30 хил. лв. до 3 млн. лв. и възвращаемост до 5 години.
- Кредитната линия за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници (КЛЕЕВЕИ, http://www.beerecl.com) предлага на частните предприятия безплатна техническа помощ и субсидия в размер до 15 % от размера на главницата по заема. КЛЕЕВЕИ финансира голямо разнообразие от проекти в областта на енергийната ефективност и ВЕИ при частните предприятия.

- Със Закона за насърчаване на инвестициите се насърчават и проекти за производство на електрическа енергия от ВЕИ, като за 2010 г. са сертифицирани 13 проекта със сертификат клас А на обща стойност 2 841.3 млн. лв. за изграждане на ВтЕЦ, ФЕЦ и ВЕЦ.
- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) е държавно предприятие, създадено със Закона за опазване на околната среда. Предприятието предоставя финансова помощ на множество проекти, допринасящи за по-чиста околна среда. В областта на ВЕИ се подпомага изграждането на малки ВЕЦ чрез предоставяне на безлихвен заем със срок до 5 години в размер до 70 % от общата стойност на проекта, но не повече от 1,5 млн. лв., като има изискване инвестиционната стойност на застроен киловат да е до 2500 лв./kW.
- Програмата „Енергийна ефективност" (ПЕЕ) на Европейската инвестиционна банка и Международния фонд „Козлодуй" насърчава развитието на енергийната ефективност и ВЕИ в България. ПЕЕ предоставя заем, комбиниран с 20 % субсидия (дарение), както и техническа помощ за подготовката и изпълнението на проекти. Изисква се проектите да са в размер от 40 хил. до 25 млн. евро (http://www.eib.org/products/loans/kids/index.htm).
- Оползотворяването на потенциала на местните ВЕИ е заложено като приоритет и в Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013. Отделни операции са включени в Оперативни програми „Конкурентноспособност на българската икономика" и „Регионално развитие", както и по „Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г.".
- Програма за развитие на селските райони (ПРСР), 2007-2013 г. (http://www.mzh.government.bg); Европейската комисия одобри третата нотификация на Програмата за развитие на селските райони (2007 – 2013 г.), свързана с приетия през декември 2008 г. Европейски план за икономическо възстановяване (ЕПИВ). Той предвижда допълнителни финансови стимули за страните-членки с цел ускорено преодоляване на последиците от световната икономическа и финансова криза. Средствата по ЕПИВ са одобрени с решение на ЕК от 04.03.2010 г., за „одобряване на преразглеждането на Програмата за развитие на селските райони на Република България за програмния период 2007 – 2013 г. и за изменение на Решение С (2008) 755 на Комисията от 19 февруари 2008 г. за одобряване на Програмата за развитие на селските райони CCI 2007BG06RPO001" .

Дейностите, към които се насочват средствата от ЕПИВ, са управление на водите; преструктуриране на млечния сектор и възобновяеми енергийни източници (ВЕИ), като съответно 35% от допълнителните средства, които България получава по ПРСР, в рамките на ЕПИВ се насочват към избраната от страната за приоритет възобновяема енергия,:

- съоръжения за производство на енергия от ВЕИ;
- съоръжения за производство на биоенергия чрез преработка на биомаса;
- създаване на насаждения от многогодишни енергийни култури;
- инсталации/инфраструктура за възобновяема енергия чрез използване на биомаса и други ВЕИ (слънчева, вятърна и геотермална енергия).

Основните предизвикателства, на които отговоря Европейският план за икономически възстановяване, са свързани с изменението на климата, използването на възобновяеми енергийни източници, преструктурирането на сектора на млякото, управлението на водите, запазването на биоразнообразието, въвеждането на иновации в селското стопанство. 35% от допълнителните средства, които България получава по ПРСР, в рамките на Европейския план за икономическо възстановяване (ЕПИВ) се насочват към избрания от страната за приоритет – възобновяема енергия.

По **Мярка 121** „Модернизиране на земеделските стопанства" се подпомагат инвестиции за производство на биогаз от органични отпадъци от земеделската дейност на стопанството и местно производство; инвестиции за производство на електрическа или топлинна енергия от биомаса, вкл. строителство или обновяване на складове за биомаса (единствено за нуждите на земеделската дейност) и създаване и/или презасаждане на бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия.

По **Мярка 123** „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти" се подкрепят инвестиции в сгради и обобрудване за производство на биоенергия при преработка на продукти (суровини), включени в Приложение I на Договора за създаване на ЕО и от други ВЕИ само за енергийни нужди на преработвателното предприятие. По Мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти" финансовата помощ се увеличава с 10% за следните инвестиции:

- Инвестиции в сгради и оборудване за подобряване на енергийната ефективност като например строителни материали, намаляващи топлинните загуби;
- Инвестиции в сгради и оборудване за производство на био-енергия при преработка на продукти (суровини), включени в Приложение I на Договора за създаване на ЕО;

- Инвестиции в сгради и оборудване за производство на енергия от други ВЕИ само за енергийни нужди на преработвателното предприятие;
- Инвестиции в сгради и оборудване за пречистване на отпадни води;
- Инвестиции за преработката и маркетинга на мляко и млечни продукти.

Размерът на помощта от 50% се повишава на 60% за микро, малки и средни предприятия и от 25% се повишава на 35% за междинни предприятия.

В **Мярка 311** „Разнообразяване към неземеделски дейности" и **Мярка 312** „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия" се предоставя безвъзмездна помощ за инвестиции за подпомагане производството на енергия от възобновяеми източници с капацитет на инсталациите до 1 MW.

По Мярка 311 финансовата помощ се увеличава с 10% за следните инвестиции:

- инвестиции в сгради и оборудване за производство и продажба на биоенергия при преработка на биомаса (суровини) от собственото земеделско стопанство и за производство и продажба на енергия от други възобновяеми енергийни източници;

  Размерът на помощта се повишава до 80%.

По Мярка 312 финансовата помощ се увеличава с 10% за следните инвестиции:

- инвестиции в сгради и оборудване за производство и продажба на енергия от ВЕИ, с изключение на тези които попадат в Приложение I на Договора за създаване на ЕО; Размерът на помощта се повишава до 80%.

По Мярка **321** „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони", по която бенефициенти са общини, юридически лица с нестопанска цел и читалища, се предоставя безвъзмездна помощ за инвестиции в инфраструктура и оборудване, в т.ч. на инсталации за производство на електрическа и/или топлинна енергия за сгради общинска собственост и/или сгради в които се предоставят различни услуги на обществеността, от ВЕИ; изграждане на разпределителна мрежа за биогорива или произведена от биомаса или други ВЕИ топлинна/електрическа енергия.

- В рамките на енергийните програми на ЕО, в които участва България, а именно – Седма рамкова програма и Интелигентна Енергия – Европа, български научни институти, организации и фирми активно оползотворяват възможностите за осъществяване и подкрепа за научно-изследователска и развойна дейност и технологични иновации, както и разработването на политики, програми и стратегии, включително за повишаване на обществената култура и знание в областта на ВЕИ.

Инициативата *European Local Energy Assistance* (ELENA) на ЕК и Европейската Инвестиционна Банка е част от програма "Интелигентна Енергия - Европа". Отпускат се

средства за безвъзмездно финансиране на местните и регионални власти при подготовка на инвестиционни програми за енергийна ефективност и ВЕИ. ELENA осигурява техническа помощ за структуриране и изпълнение на проектите така, че да привлекат допълнителни средства. Чрез помощта от инициативата може да се покрият до 90 % от разходите за техническа подготовка на инвестиционните програми, като допустими са разходите за предварителни проучвания, за структуриране на програми и бизнес планове, за одити, тръжни процедури и договори, за създаване на групи за управление на проекта, за разходи по ДДС, ако бенефициентът не може да ги възстанови. Бенефициенти са местните и регионални власти, обществени органи или група органи, при условие, че съответната инвестиционна програма ще съдейства за постигане на европейските цели „20-20-20".

- Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013" (ОПК, http://www.opcompetitiveness.bg/en/index.html);

В ОПК са предвидени средства за финансиране на ВЕИ проекти, които ще бъдат реализирани в предприятия от производствения сектор и сектора на услугите. В Индикативната годишна програма за предстоящите процедури по ОПК за 2011 г. са предвидени 97 979 112 евро, като предвидения грант е в размер от 50 до 70 % в зависимост от вида на предприятието (микро, малки, средни и големи). По тази програма до 2010 г. включително не са предоставяни средства за изпълнение на ВЕИ проекти.

III. ПРОИЗВОДСТВО НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ ОТ ВЪЗОБНОВЯЕМИ ИЗТОЧНИЦИ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2010 Г.

През 2010 г. за производство на електрическа енергия от ВЕИ се използва водна, вятърна и слънчева енергия и биомаса.

Значителна част от електрическата енергия от ВЕИ се произвежда в големи водноелектрически централи (ВЕЦ) с обща инсталирана мощност от 1 918.9 MW. В последните години се изграждат предимно малки ВЕЦ с инсталирана мощност под 5 MW, като през 2010 г. тяхната мощност е 241 MW или с 12.6 % по-голяма в сравнение с 2009 г.

През 2010 г. продължи изграждането на вятърни електрически централи (ВтЕЦ) като тяхната инсталираната мощност достигна 465 MW. В сравнение с 2009 г. мощностите от този вид енергийни източници са се увеличили с 38.4 %.

За трите години, в които активно се изграждаха фотоволтаични електрически централи (стартирано през 2007 г.) през 2010 г. общата инсталирана мощност достигна 21,4 MW. При този вид централи е отчетено и най-голямо увеличение в мощността през 2010 г., спрямо предходната 2009 г. – близо четири пъти.

В страната са в експлоатация и две малки централи за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия от биогаз, произведен от канализационни утайки, с обща инсталирана електрическа мощност от 3,5 MW. Произведената от тях енергия се използва за задоволяване на технологичните и собствените им нужди, като останалата част от електрическата енергия се изкупува от операторите на мрежите.

Таблица 2: Инсталирани мощности за производство на електрическа енергия от ВЕИ в Р България

	Мярка	2005	2006	2007	2008	2009	2010	% 2010
ВЕЦ	MW	1,879.4	1,883.4	1,876.3	1,865.4	1,869.0	1,918.9	72.4%
МВЕЦ	MW	164.3	175.7	197.7	205.0	214.0	241.4	9.1%
ВтЕЦ	MW	7.5	25.5	40.7	112.6	335.0	465.4	17.6%
ФЕЦ	MW			0.03	0.11	5.7	21.4	0.8%
ЕЦ на биогаз	MW					3.5	3.5	0.1%
Инсталирана мощност на централи на ВЕИ	**MW**	**2,051.2**	**2,084.6**	**2,114.7**	**2,183.2**	**2,427.2**	**2,650.6**	**100.0%**

Източник: По данни на МИЕТ[5]

През 2010 г. е произведено най-голямото количество електрическа енергия от възобновяеми източници, което възлиза на 5 509 GWh и се дължи на увеличено производство от всички централи на ВЕИ.

На фигура 2 е представена структурата на брутното производство на електрическа енергия в страната, от която е видно, че делът на централите на ВЕИ е 12.2%. През изминалата година е реализирано и най-голямото производство на електрическа енергия от ВЕЦ в последното десетилетие – 4 790 GWh, което представлява 10.60% от брутното производство на електрическа енергия[6] в страната (45 172 GWh).

[5] Данните за 2010 г. са по предварителна информация на МИЕТ.

[6] В настоящия доклад под брутно производство на електрическа енергия в страната се разбира сумата от брутното производство на електрическа енергия от всички видове централи в страната, намалено с произведената електрическа енергия от ПАВЕЦ „Чаира".

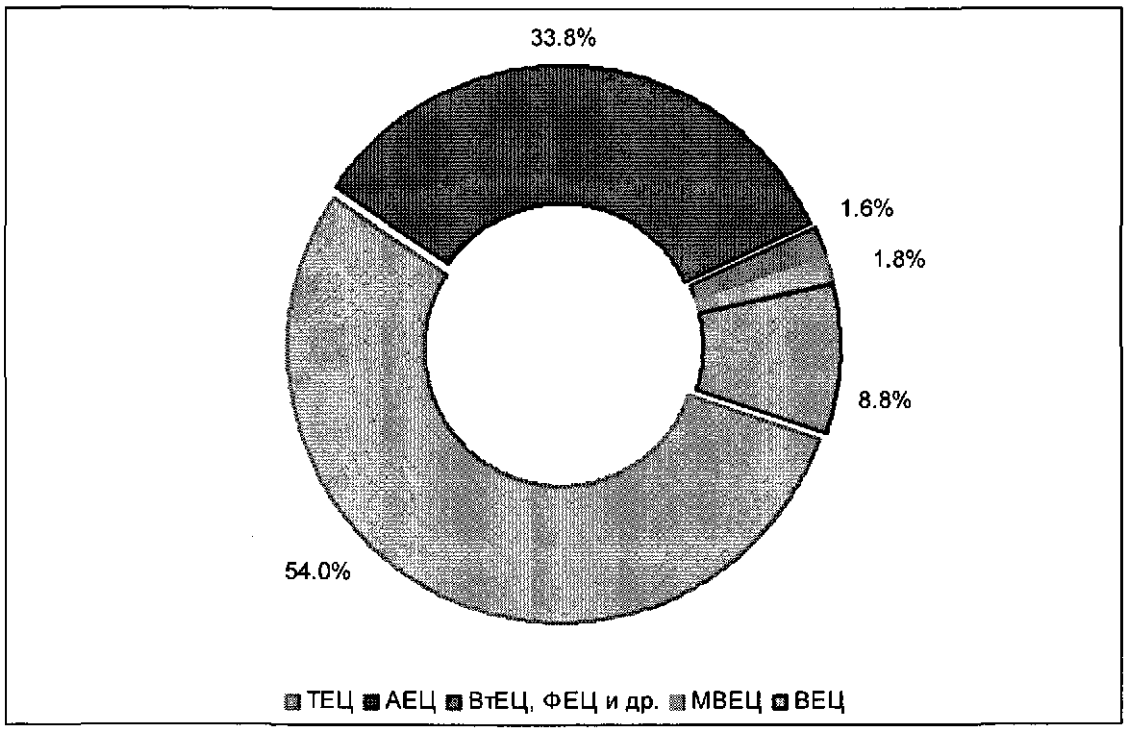

Фигура 2: Структура на брутното производство на електрическа енергия в Р България

Източник: МИЕТ

През 2010 г. производството на електрическа енергия от ВЕЦ остава доминиращо, но в сравнение с предходните години делът на този вид централи намалява до 72 %, като през 2009 г. той е бил 77 %. Основна причина за тази промяна е въвеждането на нови вятърни генератори, чието производство през 2010 г. представлява 12,5 % от производството на електрическа енергия от ВЕИ. Нарастване на количеството произведена електрическа енергия се наблюдава и при фотоволтаичните централи, които са увеличи своето производство близо пет пъти.

Таблица 3: Производство на електрическа енергия от ВЕИ, 2005 - 2010 г.

	Мярка	2005	2006	2007	2008	2009	2010	%, 2010
ВЕЦ	GWh	3,787.8	3,717.9	2,369.5	2,296.7	2,866.0	3,967.6	72.0%
МВЕЦ	GWh	548.2	520.1	504.5	527.3	604.0	822.0	14.9%
ВтЕЦ	GWh	4.0	19.8	46.8	121.8	237.0	689.1	12.5%
ФЕЦ	GWh			0.06	0.2	3.3	14.9	0.3%
ЕЦ на биогаз	GWh					2.0	15.5	0.3%
Производство на електрическа енергия от ВЕИ	**GWh**	**4,340.0**	**4,257.8**	**2,920.9**	**2,945.9**	**3,712.3**	**5,509.1**	**100.0%**

Източник: Енергийни баланси на НСИ за 2005, 2006, 2007, 2008 и 2009 г. и данни за 2010 г. по предварителна информация на МИЕТ

IV. ПОСТИГАНЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИНДИКАТИВНА ЦЕЛ ЗА ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ ОТ ВЕИ

В съответствие с Директива 2001/77/ЕО за насърчаване на производството и потреблението на електроенергия от ВЕИ на вътрешния електроенергиен пазар за Р България е определена индикативна цел от 11 % дял на електрическата енергия произведена от ВЕИ в брутното вътрешно потребление на електрическа енергия в страната, при благоприятни климатични условия.

В приетия от Министерски съвет Доклад за постигане на националните индикативни цели за потребление на електрическа енергия, произведена от ВЕИ през 2009 г. (Решение на МС от 31.03.2010 г.) беше прогнозирано, че делът на електрическата енергия от ВЕИ в брутното вътрешно потребление на електрическа енергия в страната ще възлиза на 11,9 %, което съответства на производството на 4 330 GWh.

През 2010 г. производството на електрическа енергия от ВЕИ надвиши очакваните количества с 21 %, с което не само беше изпълнена заложената национална индикативна цел за 2010 г. от 11 % дял на електрическата енергия от ВЕИ в брутното вътрешно потребление на електрическа енергия, но и нейното преизпълнение с 4 %.

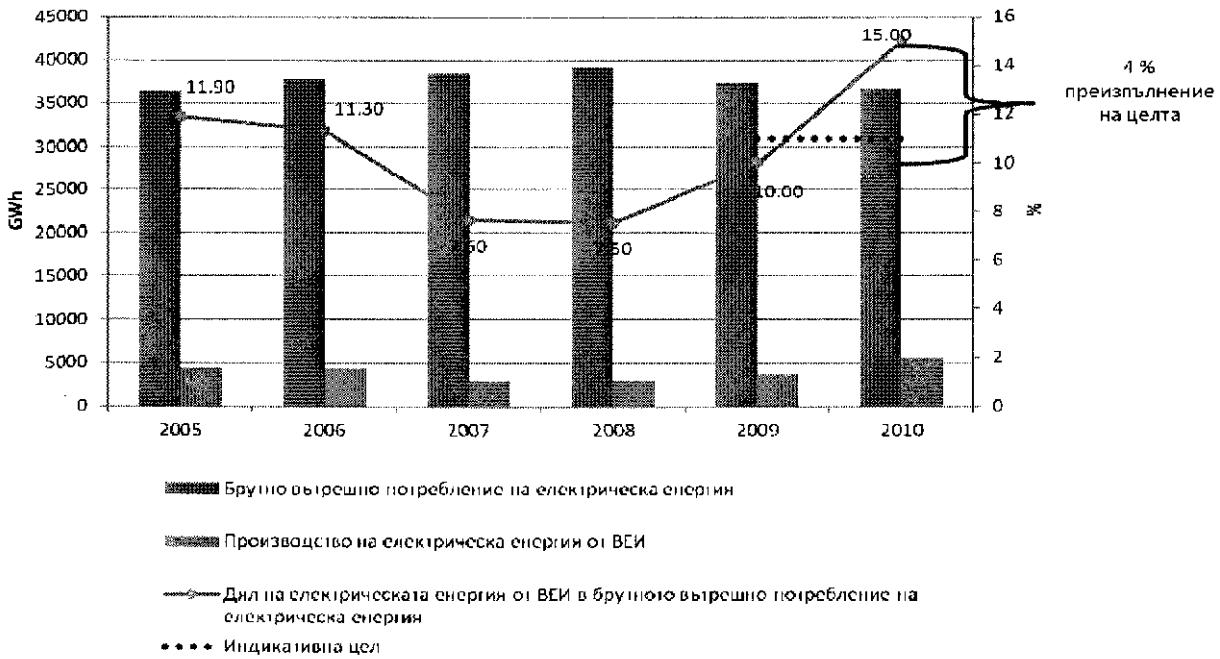

Фигура 3: Дял на произведената електрическа енергия от ВЕИ в брутното вътрешно потребление на електрическа енергия за 2010 г.

Източник: Енергийни баланси на НСИ за 2005, 2006, 2007, 2008 и 2009 г. и данни за 2010 г. по предварителна информация на МИЕТ

България има значителен потенциал за оползотворяване на възобновяемата енергия. Въз основа на създадените условия, натрупания опит и предпоставки за развитие на сектора очакван факт беше постигането на индикативна цел за 2010 г. от 11 % дял на електрическата енергия, произведена от ВЕИ. Продължава процеса на стимулиране на производството на електрическа енергия от възобновяеми източници. Според данни, предоставени от ДКЕВР, до края на 2010 г., на основание чл. 39, ал. 3 от Закона за енергетиката, са издадени лицензии с условие за изграждане на енергийни обекти със следния капацитет по видовете технологии – за вятърни централи 2017 MW, за фотоволтаични – 230.1 MW, за ЕЦ, работеща на биомаса – 15 MW, т.е. общо – 2262.1 MW.

V. РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР ВЕИ

Оптималното използване на енергийните ресурси, предоставени от възобновяеми енергийни източници е средство за достигане на устойчиво енергийно *развитие и минимизиране на вредните въздействия върху околната среда от дейностите* в енергийния сектор.

Със ЗВАЕИБ са зададени редица насърчения за производството на електроенергия от ВЕИ по отношение на цените, задълженията за изкупуване на произведената електрическа енергия и дългосрочните договори. Преференциалните цени са важен фактор за привличане и засилване на инвеститорския интерес и създаването на благоприятна бизнес среда, която да стимулира изграждането на централи за производство на електрическа енергия от ВЕИ. С определянето на преференциални цени за електрическата енергия, произведена от фотоволтаични електрически централи (ФЕЦ), нарастна инвестиционната активност и към този вид високотехнологични и същевременно скъпи за българските условия инсталации. Това, заедно с множество други фактори, доведе до засилен инвеститорски интерес към производството на електрическа енергия от ВЕИ.

В тези условия е необходимо развитието на възобновяемата енергия да бъде съобразено със сигурността на електроенергийната система и нейното управление, опазването на биологичното разнообразие и с режимите на опазване на защитените зони. Необходимо е оптимизиране на действащите правила и подходи за постигане на устойчиво развитие на ВЕИ-сектора.

Приемането на Директива 2009/28/ЕО и необходимостта от нейното транспониране изискваше извършването на промени в законодателството в областта на ВЕИ. Министерство на икономиката, енергетиката и туризма разработи проект на нов Закон за енергията от възобновяеми източници, който беше одобрен с Решение № 73 от 8 февруари 2011 г. от Министерския съвет и на 24 февруари 2011 г. беше приет на първо четене от Народното събрание.

Приемането на нов закон е продиктувано от задължението за транспониране във вътрешното законодателство на разпоредбите на Директива 2009/28/ЕО, както и необходимостта от въвеждане на ясни правила за предоставяне на преференциите в сектора на възобновяемата енергия. Измененията в сравнение с действащата законова уредба са многобройни и съществени, поради което не могат да бъдат реализирани посредством Закон за изменение и допълнение на ЗВАЕИБ. Новият законопроект урежда обществените отношения, свързани с производството и потреблението на енергия от ВЕИ.

За въвеждането на разпоредбите на Директива 2009/28/ЕС в законопроекта са разработени подходящи мерки за насърчаване производството на енергия от ВЕИ, при отчитане на въздействието от подобряване на енергийната ефективност и въвеждането на енергоефективни технологии. Формулирани са механизми, чрез които да се постигнат целите на Директивата, националните цели за повишаване дела на възобновяемата енергия в брутното крайно потребление на енергия, създават се условия за постигане устойчиво развитие на страната. Разширява се обхвата на секторите, обхванати от Закона, като се запазва принципа на задължително изкупуване на произведената електрическа енергия въз основа на дългосрочни договори и по преференциални цени. Преференциалните цени са фиксирани за целия срок на договора и се определят от ДКЕВР, съгласно Наредбата за регулиране цените на електрическата енергия по Закона за енергетиката *(Приета с Постановление № 35 на Министерския съвет от 20 февруари 2004 г., обн. ДВ бр.17 от 2 Март 2004г., изм. ДВ бр.62 от 31 Юли 2007г.)*. С цел улесняване финансирането на проектите и по-добрата прогнозируемост на цената на енергията от ВЕИ в енергийния микс се въвежда фиксиране на преференциалните цени за изкупуване на енергията от ВЕИ за целия срок на договора. Прилага се принципа на планирано развитие на преносната и разпределителните електрически мрежи и определяне на максималните електрически мощности, които могат да бъдат предоставени за присъединяване на енергийни обекти за производство на енергия от ВЕИ по зони на присъединяване и нива на напрежение. Въвежда се баланс на отговорностите между инвеститор и присъединяващо дружество, чрез внасяне на гаранция за участие в процедурата по присъединяване и аванс за присъединяване на изграждания от инвеститора енергиен обект.

За енергийните обекти върху покривни и фасадни конструкции и такива, които няма да се възползват от преференциалните цени и задължителното изкупуване на произведената енергия е предвидено изключение по отношение на предоставянето на мощност за присъединяване. За първата категория енергийни обекти законопроектът предвижда чрез промени в Закона за устройство на териториите облекчаване на процедурите, съпътстващи инвестиционния процес.

За съобразяване на разпоредбите на Директива 2009/28/ЕО е предвидено издаването на гаранции за произход на енергията от възобновяеми източници, които се

използват от доставчика на електрическа енергия за доказване пред крайния потребител на дела на енергията от ВЕИ в общия енергиен състав на този доставчик. Дейностите по издаване, прехвърляне и отмяна на гаранциите за произход ще се извършват от новосъздадена Агенция за устойчиво енергийно развитие, а контролът върху тази дейност ще се осъществява от министъра на икономиката, енергетиката и туризма.